

1 Landbouw en visserij

Vroeger werd het werk in de **landbouw** met de hand gedaan. Vanaf 1870 kwamen er landbouwmachines. Dat noem je: **mechanisatie**. Daarom waren er minder mensen nodig op de boerderij. Zij gingen werken in de stad. Door de machines konden de boeren meer grond bewerken. Er verdwenen bossen en er kwamen akkers en weiden.

In heel Europa wordt **graan** verbouwd. Graan groeit goed als het vochtig en warm is. In Noord-Europa is het te koud. Daar loopt de **graangrens**. In Italië zijn grote **rijstvelden**.

Voor **wijnbouw** moet het vochtig, warm en zonnig zijn. Er loopt een **wijngrens** van Frankrijk naar Rusland.

In een **oerbos** heeft de mens geen bomen geplant of gekapt. Het laatste oerbos in Europa ligt in Polen. In een **productiebos** staan alle bomen in rijen. Grote bomen worden gekapt en verkocht aan papierfabrieken of meubelfabrieken. In Europa wordt nu voor elke gekapte boom weer een nieuwe geplant.

In de Noordzee en in de Atlantische Oceaan wordt veel **vis** gevangen. De meeste vis wordt opgegeten of verwerkt tot olie of veevoer. Grote vissersboten (trawlers) vissen op één soort vis. In de Middellandse Zee varen kleine vissersschepen (kotters).

Er is steeds minder tonijn, zwaardvis en inktvis. **Sommige vissoorten dreigen uit te sterven**. Daarom spreken Europese landen af hoeveel vis ze mogen vangen.

2 Industrie

Bij IJmuiden staat een grote staalfabriek: de **hoogovens**. Via de haven van IJmuiden brengen schepen er ijzererts en steenkool naartoe. Dit is **zware industrie**: er zijn veel zware grondstoffen nodig.

In een hoogoven wordt ijzererts gesmolten. Het ijzer gieten ze eerst in dikke plakken. Deze worden platgewalst tot heel dunne platen: een **halffabricaat**. Van deze platen worden bijvoorbeeld auto-onderdelen gemaakt.

In de **lichte industrie** maken ze van een halffabricaat een **eindproduct**, bijvoorbeeld een fiets of een frisdrankblikje. In de lichte industrie weegt het eindproduct ongeveer evenveel als de grondstof.

Honderdenvijftig jaar geleden werd de stoommachine uitgevonden. Die tijd heet: de **Industriële Revolutie**. Toen ontstonden

overal in Europa **grote industriegebieden**. In de buurt van steenkolenmijnen kwamen fabrieken. De steenkool gebruikten ze voor de stoommachines. De mijnen in Europa zijn nu bijna allemaal gesloten, de steenkool is te duur. Elektriciteit wordt opgewekt in centrales die gas, steenkool of bruinkool gebruiken. Gas komt via pijpleidingen uit Rusland en van onder de Noordzee.

Een brandstof die in miljoenen jaren ontstaat uit heel oude plantenresten noem je: **fossiele brandstof**. Bijvoorbeeld steenkool, bruinkool, veen, aardolie en aardgas.

Dagbouw is het afgraven van bruinkool aan de oppervlakte. **Schachtbouw** is het afgraven van steenkool in lange gangen diep in de grond.

3 Dienstverlening

In rijke landen zoals Nederland hebben heel veel mensen een **dienstverlenend beroep**. Bijvoorbeeld leerkracht, gemeenteambtenaar of monteur. In het toerisme zijn veel dienstverlenende beroepen, bijvoorbeeld schoonmakers of koks.

In een rijk land als Nederland betaalt iedereen belasting. Met dat geld betaalt de regering de juf, een politieagent of de brandweer.

Europese landen handelen met landen in de hele wereld. Daarmee wordt veel geld verdiend.

In West-Europa varen veel binnenvaartschepen over de waterwegen vanuit de

Rotterdamse haven. Vervoer over water is milieuvriendelijk en goedkoop. Maar een binnenschip kan soms niet dicht bij een fabriek komen. Een vrachtwagen kan dat wel, maar daar gaat veel minder in!

De hoofdwegen in Europa noemen we:

E-wegen of Europawegen.

Veel mensen reizen met de trein. De **TGV** in Frankrijk is het allersnelst, in Duitsland rijdt de **ICE**. De **Eurostar** rijdt onder Het Kanaal door naar het Verenigd Koninkrijk.

Het **vliegtuig** is de snelste manier van vervoer.